

Politisk analyse 2018

Innhold

Den kontinentale situasjonen	1
Venstresida i Latin-Amerika.....	2
Kriminalisering av politisk aktivisme	3
Kampen mot patriarkatet.....	3
Kampen om naturressurser	4
Demokratiske utfordringer	4
Et avgjørende valgår for Latin-Amerika	5

Den kontinentale situasjonen

12 år etter at Den amerikanske frihandelsavtalen (ALCA/FTAA) ble forkastet på toppmøtet «Cumbre de las Américas» i Argentina har man sett en høyreside i medvind og en radikal endring i maktbalansen i regionen. Over hele regionen reverseres flere av de fremskrittene som tidligere er oppnådd, og gjenetablering av det nyliberale eksperimentet på en stadig mer aggressiv måte ledes an av de viktigste økonomiene: [Brasil](#), [Mexico](#), [Colombia](#), [Argentina](#) og Chile som alle er ledet av høyreorienterte eliter. Dette har alvorlige konsekvenser for rettighetene til mange grupper i samfunnet: urfolk, kvinner, arbeidere, folk med ulik seksuell orientering og kjønnsidentitet (LHBTI), og i tillegg har denne utviklingen alvorlige konsekvenser for miljøet.

Det har foregått et målrettet arbeid for å gjenetablere USAs hegemoni i regionen etter et tiår der venstresiden dominerte den regionale utviklingen. Dette har skjedd med bruk av både diplomatiske

midler så vel som andre former for ikke-militær maktbruk («smart makt»), som et foretrukket verktøy for å styre USAs hegemoni i en periode med global omorganisering av kapitalismen.

I de landene hvor statsmakten fremdeles er i hendene på progressive regjeringer foregår det et målrettet og koordinert forsøk på regimeskifte. Dette skjer på diplomatisk, økonomisk og politisk vis. Diplomati ved bruk av overnasjonale institusjoner som Organisasjonen av amerikanske stater (OAS) og løse allianser mellom likesinnede regjeringer i Latin-Amerika og Europa; økonomisk ved innføringen av sanksjoner, blokader og utestengelse fra regionale handelsorganisasjoner; og politisk ved innblanding i valgprosesser og sanksjoner mot institusjoner og regjeringsmedlemmer, og til og med støtte til konstitusjonelle statskupp og trusler om militær intervensjon. Dette blir bygget opp under av en ensidig fremstilling av situasjonen i landet, drevet fram av de store nasjonale og internasjonale mediehusene.

Venstresida i Latin-Amerika

De progressive regjeringene som kom til makten på 2000-tallet var et resultat av en folkelig mobilisering mot effektene av strukturtilpasningsprogrammer påtvunget av overnasjonale finans- og handelsinstitusjoner som Det internasjonale pengefondet (IMF), Verdens handelsorganisasjon (WTO) og Verdensbanken. Resultatene de progressive regjeringene har oppnådd har vært redusert fattigdom, økonomisk utvikling, lavere arbeidsledighet, styrket rettighetsvern og utvidelse av universelle velferdsordninger. Bolivia og [Ecuador](#) har igjen blitt til flernasjonale stater, med utstrakt autonomi til ulike urfolksgrupper og nasjoner.

På enkelte områder har likevel de progressive regjeringene kommet til kort, som for eksempel i kvinners rett til å bestemme over egen kropp, redusere råvareavhengighet, diversifisering av økonomien og trygge matsuverenitet.

Videre ble samarbeidet mellom staten og sosiale bevegelser i mange tilfeller ikke konsoliderte. Dette til tross for at deltagende demokrati var en avgjørende faktor for regimenes politikk for et bærekraftig alternativ til den nyliberale modellens innskrenking av demokratiske og sosiale rettigheter.

[Bolivia](#) er et eksempel på et vellykket forsøk til å forene forskjellige grasrots- og urfolksgrupper og arbeiderbevegelsen med en progressiv politikk som svarer til deler av kravene til disse gruppene og bevegelsene. 12 år etter at Evo Morales kom til makten som kandidat fra «Bevegelsen for sosialisme» (MAS) er Bolivia det meste stabile av de gjenværende progressive regjeringene. De er mindre påvirket av den internasjonale økonomiske krisen. Allikevel har Bolivia enorme utfordringer med korrupsjon, byråkratisering og politiske konflikter med deler av urfolksbevegelsen i landet. Landet har likevel en balansert og stabil makroøkonomisk utvikling, og har klart å redusere råvareavhengigheten og diversifisere økonomien.

Venstresiden i Latin-Amerika er sammensatt og til tider splittet. I flere av landene som har hatt progressive regjeringer har motsetningene mellom grasrota og staten svekket tilliten til regjerende partier på venstresida. I andre land som ikke har opplevd fremveksten av progressive regjeringer, har de politiske partiene og til en viss grad fagbevegelsen spilt seg selv på sidelinja ([Guatemala](#), [Honduras](#)). Det har gjort dem sårbare for offensiven for å befeste høyresidas makt i regionen.

Regionalt er venstresida på defensiven. De har vært gjennom et tiår med politisk makt i flere av de viktigste land på kontinentet der de har stått for enorme sosiale, politiske og økonomiske endringer. De etablerte flere vellykka integreringsprosjekter og stadfestet deres uavhengighet fra USA. De har likevel ikke vært bærekraftige nok til å motstå økonomiske kriser eller de sterke motkreftene nasjonalt

og internasjonalt. Det er likevel i grasrotbevegelsene håpet for nye og mer robuste alternativer ligger for en mangfoldig, sterk og uavhengig venstreside.

Kriminalisering av politisk aktivisme

Høyresiden og de store kapitaleierne er klar over at den største trusselen mot innføring av deres politiske prosjekt med tilhørende økonomiske og sosiale innstramminger kommer fra en sterk, mobiliserende og mangfoldig grasrotbevegelse. De jobber derfor aktivt for å svekke denne, gjennom korrupsjon, aggressive mediekampanjer, og kriminalisering av folkelig organisering.

Urfolks-, småbonde- og miljøorganisasjoner over hele kontinentet har ledet an i kampen mot multinasjonal rovdrift av ressurser. De utgjør en så stor maktfaktor at USAs nasjonale etterretningsråd (National Intelligence Council) har pekt ut disse organisasjonene som den største trusselen for USAs økonomiske og politiske hegemoni på kontinentet ("[Global Trends 2020: Mapping the Global Future](#)").

Disse og andre sosiale og folkelige bevegelser, særlig urbefolkningen, er under enormt press fra de konservative høyreregjeringene og økonomiske elitene i regionen. Det pågår omfattende kriminalisering av politisk aktivisme og sosial protest, for eksempel i [Colombia](#), Honduras og [Mexico](#). Latin-Amerika er den regionen i verden der flest personer blir drept for å forsvare jorda, naturressursene og miljøet. Bare i [Colombia](#) ble 170 sosiale ledere og menneskerettighetsforsvarere drept i 2017, og i løpet av januar 2018 er ytterligere 21 blitt drept, ifølge organisasjonen Indepaz. Kvinnelige aktivister blir også ofte utsatt for seksuelle overgrep.

Kriminalisering er en del av et institusjonalisert voldsuttrykk, med systematiske brudd på menneskerettighetene og skyhøy straffefrihet. I en slik alarmerende situasjon er volden mot kvinner prekær, og antallet drap på kvinner (femicidios) er økende i flere land.

Militariseringen øker i mange land, motivert som krig mot terror, narkotika, kriminelle gjenger, eller bare for å trygge folks sikkerhet. Denne militariseringen har ikke bare en nasjonal dimensjon. Selv om det er stor usikkerhet om tallene, antas det å være et sted mellom 30 og 40 amerikanske og USA-støttede militærbaser i Latin-Amerika og Karibia.

Kampen mot patriarkatet

Kampene for selvbestemmelse og å synliggjøre stemmene som ikke slippes igjennom i mannsdominerte samfunn, fortsetter å utspille seg på ulike måter i Latin Amerika.

En av disse kampene utspiller seg i bevegelsen «Ni Una Menos» (Ikke en til). Ni Una Menos startet i [Argentina](#) i 2016 etter at en kvinne ble drept som følge av mannssjåvinistisk vold, og bevegelsen spredde seg fort til resten av regionen. Bevegelsen fortsetter å presse på for bedre politiske tiltak som tar vold mot kvinner på alvor og krever at det behandles som et strukturelt problem.

Retten til trygg og selvbestemt abort og kampen for avkriminalisering har også vært viktig. Forbud mot abort kriminaliserer kvinner, og fører til en økning i ulovlig, utrygge og farlige aborter. Forbudet mot abort forsvares ved å påtvinge skam og skyld, og i offentligheten diskuteres saken ofte av menn og fra et religiøst ståsted. Dette var tilfelle i [Brasil](#) hvor et totalforbud mot abort ble vedtatt (18 for og 1 mot) av en parlamentskomité, den ene stemmen mot forslaget kom fra den eneste kvinnen i komiteen. Saken går dermed videre til kongressbehandling. Dommen mot Teodora del Carmen Vásquez i [El Salvador](#) er et annet eksempel. Teodora, som hadde en dødfødsel, ble idømt 30 år for

forsettlig drap på en nyfødt da rettssystemet mente at dødfødselen var fremprovosert. Saken har mobilisert kvinner verden over i et forsøk på å fremme stemmene som systemet undergraver.

Kvinnekampen tar inn over seg en bredere forståelse av de prosessene kapitalismen skaper. Patriarkatet sees på som et symptom på kapitalismen og kolonialismen, og derfor er kampen mot patriarkatet en del av kampen mot kapitalismen. Et slikt perspektiv fremmes av [mexicanske](#) Maria de Jesus Pattocinio Hernandez («Marichuy»), som er talerøret for Congreso Nacional Indígena (CNI) sin autonome urfolksmyndighet - Consejo Indígena de Gobierno (CIG). [Marichuy var CNI's kandidat](#) opp mot [det meksikanske valget i 2018](#), men fikk ikke nok underskrifter til å være offisiell kandidat. Likevel, Marichuy satte i gang en prosess som bryter med tradisjonelle måter å gjøre valgkamp på, og utfordrer diskursen etablert av disse. Prosessen er en måte å nå ut til andre undertrykte og slik kunne synliggjøre maktmisbruk og korrupsjon innenfor de andre politiske partiene.

Kampen om naturressurser

For å oppnå et fritt og uavhengig kontinent hvor folk kan leve et anstendig liv med respekt for menneskerettigheter, herunder urfolks, kvinners og LHBTI-rettigheter, og en bærekraftig forvaltning av naturressurser, må man bli mindre avhengig av råvareproduksjon og industrijordbruk som går på bekostning av matsuverenitet for landenes egen befolkning. Dette er på ingen måte en lett oppgave, og utfordrer både internasjonale og nasjonale økonomiske interesser. Urfolks territorielle rettigheter blir også truet av kraftutbygging, ofte med støtte fra internasjonale selskaper og investorer, også fra Norge, og hogst i urskog til fordel for monokultivplantasjer som soya og eukalyptus.

Det har pågått en reindustrialisering, næringsutvikling og infrastrukturbygging de siste tiårene i land som [Argentina](#), [Brasil](#), Bolivia, [Venezuela](#) og [Ecuador](#). I Brasil og Argentina blir disse nå reversert. Prosessene har generert tusenvis av faglærte jobber, har tilført verdi til innenlandsk produksjon og utvikling av vitenskapelige og teknologiske fagmiljøer.

Kritikken mot denne er at den forsterker råvareavhengigheten og kommer ikke de mest marginaliserte områdene til gode. Råvareavhengighet er et uløst problem i mange land, blant annet <http://www.latin-amerikagruppene.no/artikkel/2018/03/06/ecuador-tilleggsinformasjon-politisk-analyse> Ecuador og [Venezuela](#). Landenes økonomi og velferdssystem er i høyeste grad basert på oljeinntekter, som utgjør henholdsvis 50 og 90 prosent av eksportinntektene. I Venezuela består mange av tiltakene som er igangsatt for å takle den økonomiske krisen av en videreføring og ekspansjon av den ikke-fornybare gruveindustrien. Samarbeid med multinasjonale gruveselskaper i Orinoco-beltet har høstet kritikk fra venstresiden, samt grasrot- og urfolksbevegelser.

Den globale politiske og økonomiske eliten har alltid vært interessert i Latin-Amerikas ressurser, og multinasjonale selskaper står formodentlig i kø for å få tilgang på disse. Lokalsamfunn, urfolk og småbønder over hele regionen står mot ressursranet og utnyttelsen av naturressursene. Disse gruppene representerer et viktig eksempel både på kampen for å bli mindre avhengig av råvareproduksjon og industrijordbruket, i tillegg til å støtte alternative organiseringsformer og alternative forståelser av utvikling.

Demokratiske utfordringer

Høyresidens prosjekt er ikke lett å gjennomføre. I [Brasil](#) måtte det et konstitusjonelt kupp (2016) til for å frarøve folket sine demokratiske rettigheter. I Honduras ble det begått kupp gjennom valg (2017). Sittende president, Juan Orlando Hernandez, ble erklært som vinner. Dette på tross av at hans

kandidatur, og dermed valget, var grunnlovsstridig. Observatører fra OAS og EU pekte på omfattende valgfusk, uregelmessigheter og anbefalte å annullere valget og kalle til nyvalg. USA på sin side var raskt ute og anerkjente presidenten, og i kjølvannet av dette fulgte OAS, EU og flere.

Dette er bare de siste i rekken av direkte angrep på demokratiske strukturer og regjeringer de siste ti årene, som også inkluderer avsettelsen av folkevalgte presidenter i Honduras (2009) og Paraguay (2012) via konstitusjonelle kupp. Bruk av slike «demokratiske» og juridiske virkemidler for å få avsatt eller velte regjeringer er den nye tendensen i en region preget av militærkupp og invasjoner som virkemidler for regimeendring. I flere land ser man også hvordan den sittende regjeringen og elitene bruker eksisterende strukturer innenfor formelle demokratiske rettstater for å gjøre den stadig mer autoritær og undertrykkende.

Det er ikke tvil om at [Venezuela](#) er inne i en dyp og langvarig økonomisk, politisk og sosial krise. Dette har skjedd ved en kombinasjon av lave oljepriser, dårlig økonomisk styring, omfattende korrupsjon og en voldelig, destabiliserende og saboterende opposisjon. En forverrende faktor er USAs arbeid for å fremme regimeskifte: innføring av internasjonale sanksjoner, valuta-manipulering, økonomisk og diplomatisk støtte til opposisjonen og trusler om militær intervensjon. En samstemt internasjonal mediekampanje som har foregått nesten helt siden Hugo Chávez kom til makten i 1999 har fulgt med og demonisert både den avdøde president Chávez og hans arvtaker, Nicolás Maduro. Kampanjen har prøvd å skape et inntrykk av en kvasidiktatorisk, menneskerettighetsbrytende og undertrykkende stat, uten presse- og yttingsfrihet; en feilet stat i en irreversibel og katastrofal humanitær krise.

I [Peru](#) er det ikke valg i 2018, men landet er for tiden tynget av korrupsjonsskandaler i forbindelse med Odebrecht-saken. President Pedro Pablo Kuczynski slapp så vidt å bli stilt på riksrett før jul. Dagen etter riksrettsavstemning ble tidligere president Alberto Fujimori benådet av presidenten. Fujimori satt i fengsel dømt i 2009 til 25 år for menneskerettighets-brudd. Flere ser benådningen i sammenheng med hjelpen fikk av sønnen til Fujimori under riksrettsavstemningen.

Et avgjørende valgår for Latin-Amerika

2018 kommer til å bli et avgjørende år for det høyre-radikale prosjektet og deres mål om større gjennomføre strukturelle endringer. På tampen av 2017 ble det avholdt valg i Honduras og [Chile](#). Det nevnte valgkuppet i [Honduras](#) førte til omfattende demonstrasjoner som blir møtt med politivold og militær brutalitet. Flere titalls har blitt drept og mange hundre blitt skadet.

I Chile vant tidligere president, høyreorienterte Sebastián Piñera, over det sosialdemokratiske partiets kandidat. Dette er enda et skritt tilbake for venstresiden i regionen. Det eneste positive som kom ut av valget var oppslutning til venstrealliansen «Frente Amplio» (den brede front) i første valgømgang. Med 16 prosent av stemmene og 20 representanter i nasjonalforsamling er de en potensiell maktfaktor i kommende år.

I løpet av 2018 skal det avholdes presidentvalg i flere av regionens politiske tungvektene, blant annet [Brasil](#), [Mexico](#), [Venezuela](#) og [Colombia](#), mens i [Cuba](#) går Castro av som statsleder. Han trer imidlertid inn som partisekretær, som er en av de mest sentrale maktposisjonene i landet. Utfallet av disse prosessene kommer til å definere situasjonen på kontinentet i flere år framover. Det er å forvente at USA vil blande seg inn i valgprosessene. Dette har vi allerede sett i Honduras, og i Venezuela forsøker de å presse den splittede opposisjonen til å forene seg og stille til valg med en felles kandidat.

I flere av landene der karismatiske ledere på venstresiden fremdeles nyter stor popularitet har det blitt igangsatt politisk motiverte rettsprosesser for å hindre gjenvalg. Korrupsjonsdommen mot Lula i Brasil og forræderiltalen mot Cristina Fernandez i Argentina er to eksempler.

2018 er et valgår i Colombia og første ut er parlamentsvalget i mars. Valget i Colombia er historisk idet den tidligere geriljaen FARC nå er blitt et politisk parti. Geriljaen har valgt å beholde initialene sine, men det står nå for Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común. Partiet ble offisielt lansert i september i fjor. De stiller med Rodrigo Londoño (Timochenko) som presidentkandidat med Imelda Daza som visepresident. Partiet har hatt svært lav oppslutning (ca 1,5%) i opinionsmålinger.

Presidentvalget i Mexico avholdes i juli. Sentrum/venstre-koalisjonen ledet av Andrés Manuel López Obrador (AMLO) leder an på meningsmålingene. Det er tredje gang AMLO stiller til presidentvalg. Både i 2006 og 2012 ledet han på meningsmålerne, tross store svertkampanjer fra mediene. Han tapte med små marginer begge gangene, og det var indikasjoner på massivt valgfusk. Mange er redde for at det vil bli tilfelle i det kommende valget også. USA vil nødvendig akseptere en venstreorientert president i et geopolitisk viktig land i sin nære bakgård. Det kan ventes at USA kommer til å anerkjenne seieren til PRI/PAN-koalisjonen uavhengig av beviser om valgfusk.

Tilleggsinformasjon:

[Venezuela](#)

[Brasil](#)

[Ecuador](#)

[Argentina](#)

[Mexico](#)

[Colombia](#)

[Cuba](#)